

Remissvar SOU 2025:35 Etableringsboendelagen – Ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända

Inledning

Länssstyrelsen Östergötland är positiv till att utredningens övergripande ansats och mål har varit att integrationen ska fungera bättre och att kommuner ska ges större inflytande över mottagandet av nyanlända.

Länssstyrelsen Östergötland tillstyrker förslagen om ett stärkt barnperspektiv i förslaget till ett nytt bosättningssystem för nyanlända.

Länssstyrelsen Östergötland avstyrker förslagen om ett tidsbegränsat och villkorat etableringsboende. Förslagen riskerar att bidra till sämre integration för målgruppen och är en begränsning av det kommunala inflytandet och handlingsutrymmet.

Länssstyrelsen Östergötland tillstyrker förslagen om ett nytt uppföljningsansvar för länsstyrelserna av kommunernas organisering och genomförande av etableringsboende, att myndigheten ska fortsätta föra dialog med kommunerna i syfte att främja kommunernas bostadsplanering för målgruppen samt att länsstyrelserna fortsatt ska ha en viktig roll i den nationella samverkan kring bosättningsprocessen. Länssstyrelsen Östergötland avstyrker dock mot den kostnadsberäkning och förslag om minskade resurser till myndigheten som utredningen har lagt fram.

Länsstyrelsen Östergötlands synpunkter och medskick redovisas under respektive avsnitt.

Kapitel 8. Fördelningen av de nyanlända som får omfattas av anvisning till kommuner

8.1.3 Länsstyrelsen Östergötland avstyrker förslaget om att införa två nya kriterier i fördelningsmodellen kopplade till kommunernas bostadssituation. Om mottagandet av nyanlända styrs till kommuner med god bostadsmarknad finns risken att det blir till kommuner med sämre arbetsmarknadsförutsättningar samt att socioekonomiska utmaningar i en kommun innebär inte att utmaningar finns i hela kommunen.

8.3.3 Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget om ett avskaffande av länstalen för att ge kommunerna bättre förutsättningar att få önskemål om förändrade kommunal tillgodosedda.

8.4.1 Länsstyrelsen Östergötland föreslår ett tillägg i etableringsboendeförordningen för att tydliggöra länsstyrelsernas ansvar och att stödja en sammanhållen process. Etableringsboendeförordningens 9 § bör kompletteras med ett uppdrag till länsstyrelserna om att informera kommunerna om fördelningsförfarandet och möjligheten att ange hur många nyanlända de önskar ta emot.

8.4.2 Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker utredningens förslag att ge Arbetsförmedlingen, Boverket, Migrationsverket och länsstyrelserna i uppdrag att utveckla fördelnings- och takmodellen innan ikraftträdandet av etableringsboendelagen.

Länsstyrelsen Östergötland anser att uppdraget bör finansieras med en tillfällig förstärkning av medel då en ny fördelnings- och takmodell kommer kräva extra arbetsinsatser. Samrådet kommer att bli mer komplext utifrån förslaget att fördelningen ska kompletteras med två nya kriterier, innefatta fler aktörer samt omfatta två modeller. En ny ordning där länstalen tas bort kommer också kräva nya rutiner och arbetssätt som länsstyrelserna behöver arbeta fram nationellt.

8.4.3 Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget om ett tak för kommuner som önskar en ökad tilldelning. För att bibehålla

fördelningsmodellens höga legitimitet anser Länsstyrelsen Östergötland att det även bör finnas ett golv för kommuner som önskar en minskad tilldelning. Detta för att säkerställa att kommuner med god arbetsmarknad har ett mottagande av nyanlända då förutsättningarna för integration i dessa kommuner ses som goda och att avstegen från fördelningsmodellens utfall begränsas åt båda håll. Noll i kommunal kan även få negativ påverkan på kommunernas beredskap och kapacitet på sikt när verksamhet avvecklas och kunskap och kompetens går förlorad.

8.4.4 Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget om att ge kommunerna större inflytande över mottagandet genom möjligheten att påverka fördelningen av nyanlända. Länsstyrelsen Östergötland delar utredningens bedömning att det är fler aspekter som påverkar kommunens förutsättningar till mottagande än det som kan fångas upp av en statistisk modell.

Länsstyrelsen Östergötland noterar att utredningen är tveksam till om samordning kommer att kunna nyttjas mellan kommunal och anvisningsandelar för ensamkommande barn. Kommunerna i Östergötland har upplevt den möjligheten till omfördelningar som mycket positiv. En kommun har tagit ett ökat ansvar för mottagande av ensamkommande barn i utbyte mot att andra kommuner har åtagit sig att ta ett större ansvar för mottagande av nyanlända. Detta har bidragit till större flexibilitet och ett större kommunalt inflytande över mottagandet genom bättre anpassning till lokala behov och förutsättningar till mottagande av de två målgrupperna.

Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget att länsstyrelserna får i uppdrag att sammanställa kommunernas önskemål och informera Migrationsverket om önskemålen. Förslaget är i linje med nuvarande ordning för processerna av skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet och anvisningsandelar för ensamkommande barn, vilket Länsstyrelsen Östergötland bedömer fungerar väl.

8.4.5 Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget att Migrationsverket beslutar om kommunalen för en sammanhållen process kring förslag och beslut om kommunal.

8.4.8 Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget att nyanlända som anvisats till kommuner enligt LMA inte ska anvisas en andra gång enligt etableringsboendelagen.

Kapitel 9. Anvisningsförfarandet

9.2.2 Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslagen att ärenden som inkluderar barn ska ha förtur vid anvisningar och att kommunalen får överskridas om det är nödvändigt för att beakta barnets bästa samt att barns rätt till etableringsboende inte är villkorad.

9.7.2 Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget att länsstyrelserna ska fortsätta föra dialog med kommunerna i syfte att främja att kommunerna planerar för att ta emot och ordna bostad för de nyanlända som omfattas av anvisning. Länsstyrelsen Östergötland föreslår att arbetet tydligare knyts till länsstyrelsernas uppdrag att följa upp kommunens insatser och mottagande genom att uppdraget regleras i etableringsboendeförordningen.

9.9.3 Länsstyrelsen Östergötland är generellt positiv till förslaget av en kartläggning av kvotflyktingars utbildnings- och arbetsbakgrund innan ankomst till Sverige, men bedömer att förslaget kommer ha begränsad effekt på målgruppens etablering i arbetslivet. Utredningens bedömning är att få anvisningar kommer ske utifrån Arbetsförmedlingens rekommendationer om lämpliga anvisningskommuner. Länsstyrelsen Östergötland anser att minska ledtider från ankomst till Sverige till inskrivning/kartläggning på Arbetsförmedlingen och att tidigt i etableringsprocessen erbjuda individbaserade kvalitativa stöd- och arbetsmarknadsinsatser har större effekt på nyanländas etablering.

Kapitel 10. Etableringsboende

10.1 Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker utredningens förslag att etableringsboende ska utgöra en rättighet för den nyanlände.

10.2.1 Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget att det inte ska vara möjligt för anvisningskommunen att ordna etableringsboende i en annan kommun i enlighet med den skyldighet som följer av etableringsboendelagen.

10.3 Länsstyrelsen Östergötland avstyrker förslaget om en tidsbegränsad rätt till etableringsboende under max 3 år. Kommuner som önskar ska kunna erbjuda nyanlända mer långsiktiga

boendelösningar direkt vid mottagande eller efter en kortare tid. Om förslaget att rätten till etableringsboende ska gälla under max tre år ska det framgå av regelverket att kommunen får erbjuda boendelösningar under längre tid.

10.6.2 Länsstyrelsen Östergötland avstyrker förslaget att etableringsboende kan upphöra i förtid om den nyanlände inte aktivt bidrar till sin etablering i arbets- och samhällslivet.

Incitament att den nyanlände aktivt ska bidra till sin etablering finns redan då de arbetsmarknadspolitiska programmen är kopplade till sanktioner om man inte deltar i aktiviteter. Tillgången till ett tryggt boende är en mänsklig rättighet som påverkar i hög grad den nyanländes livssituation och förutsättningar för integration. Ett villkorat boende som kan upphöra i förtid är ett stort ingrepp i tillvaron. Utredningens bedömning av förslaget är att det blir en begränsad effekt, men vetskapen om att riskera att förlora sitt boende bidrar till än mer otrygg boendesituation för målgruppen.

Kapitel 11. Förslag om stöd, information och uppföljning

11.1 Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker att kommunens stöd till nyanlända främst bör syfta till att leta bostad i anvisningskommunen eller i dess närhet och endast i andra kommuner om individen själv uttrycker en tydlig vilja att flytta till annan kommun.

11.3.2 Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget att länsstyrelserna ska följa upp kommunernas ansvar för att ordna etableringsboenden, men uppföljningsansvaret bör regleras i 4 kap. etableringsboendeförordningen. Därigenom knyts uppdraget på ett tydligare sätt till länsstyrelsernas uppdrag i samma förordning om att föra dialog om kommunernas planering för att ta emot och ordna en bostad samt att uppdraget är direkt kopplat till etableringsboendelagen och de skyldigheter som följer för kommunerna.

Kapitel 18. Konsekvensutredning

18.2.1 Länsstyrelsen Östergötland delar utredningens konstaterande om svårigheten att uppskatta konsekvenserna av förslaget om en ny fördelningsmodell för nyanlända och att detta behöver följas upp efter implementering. Länsstyrelsen Östergötland vill framhålla

vikten av uppföljning av hela det nya systemet för bosättning för att se dess effekter på individ- och samhällsnivå.

18.4 I jämställdhetsanalysen belyser utredningen eventuella konsekvenser av förslagen till ett nytt bosättningssystem för målgruppen. Länsstyrelsen Östergötland delar utredningens analys, men hade önskat en mer grundlig analys av konsekvenserna för nyanlända kvinnor. Jämfört med män har nyanlända kvinnor generellt svårare att få en bostad på ordinarie bostadsmarknad, det tar längre tid för kvinnorna att etablera sig på arbetsmarknaden och de har en lägre inkomst från förvärvsarbete. Dessa skillnader behöver beaktas i utformningen av ett nytt bosättningssystem. Det finns en risk att förslagen skapar ytterligare strukturella hinder för nyanlända kvinnor att stärka sin egenmakt och att etablera sig i samhället.

18.7.3 Länsstyrelsen Östergötland avstyrker förslaget om neddragna resurser till länsstyrelserna som utredningen föreslår. Länsstyrelsen Östergötland anser att det saknas stöd i betänkandet för att minska länsstyrelsernas anslag med 30 miljoner kronor från 2027 enbart med hänvisning till en ”minskad roll och insats i bosättningssystemet”. En del nya uppdrag tillkommer och en stor del av det arbete som länsstyrelserna gör idag kopplat till bosättningsprocessen kommer vara kvar, med undantag att besluta om kommunal. Länsstyrelsen Östergötland bedömer att arbetet kommer innebära en större komplexitet, exempelvis i samrådsförfarandet med ett utvidgat samråd. En minskning av anslaget riskerar att få konsekvenser på att få en god fördelning av nyanlända i landet.

Övrigt

Länsstyrelsen Östergötland vill avslutningsvis lyfta hur utredningens förslag kan komma att påverkas av förslagen i SOU 2025:53 *Kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för vissa grupper*. Om förslagen i utredningarna antas riskerar det att få negativa effekter bland annat på nyanländas möjlighet att anskaffa boende efter att etableringsboendet har upphört.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsråd Ann Holmlid med integrationsutvecklare Kirsti Ollikainen som föredragande. I handläggningen har

integrationsutvecklare Yvonne Thorsson medverkat. I den slutliga handläggningen har också enhetschef Linda Pergelius Thorbjörnson medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor via telefon eller e-post. Telefonnummer och e-postadress finns längst ner på första sidan. Ange ärendets diarienummer eller ärendebeteckning vid kontakt med Länsstyrelsen. Du hittar numret uppe till höger på första sidan.